

شامپولیون به راز هیروگلیف پی برد

188 سال پیش در روز 27 سپتامبر سال 1822 میلادی ژان فرانسوا شامپولیون ، زبان شناس جوان 32 ساله فرانسوی پس از سال ها تحقیقات دشوار و بی وقفه به راز و رمز خط هیروگلیف مصریان باستان پی برد...

188 سال پیش در روز 27 سپتامبر سال 1822 میلادی ژان فرانسوا شامپولیون ، زبان شناس جوان 32 ساله فرانسوی پس از سال ها تحقیقات دشوار و بی وقفه به راز و رمز خط هیروگلیف مصریان باستان پی برد و موفق شد مفهوم نشانه های این خط باستانی را دریابد.

نام هیروگلیف برگرفته از 2 کلمه یونانی «هئیرا تیکاس به معنی مقدس« و «گلوفتین به معنی حکاکی« است که توسط آن یونانیان باستان نوشته های روی سطح بناهای فراعنه را می نامیدند. آنها این نشانه ها را نمادهای مقدس محسوب کرده و تصور نمی کردند این نشانه ها متون عادی زبان نوشتاری مصریان باستان باشند.

ژان فرانسوا شامپولیون در روز 23 دسامبر سال 1790 میلادی در شهر فیژاک در استان لوت فرانسه متولد شده بود. او از يك نبوغ ذاتی در فراگیری زبان های کهن برخوردار بود و در همان اوایل جوانی چندین زبان کهن از جمله زبان قبطی مصر را فرا گرفت. تمدن مصر شامپولیون را مجذوب کرده بود. لشکرکشی ناپلئون بناپارت به مصر در سال های 1798 تا 1799 میلادی موجب شد تا آثار باستانی مصر به کانون توجه دانشمندان آن روزگار مبدل شوند.

شامپولیون پس از سرنگونی ناپلئون از امپراتوری فرانسه و بازگشت سلسله بوربون ها به سلطنت فرانسه مورد بی مهری قرار گرفت و کرسی خود را در دانشگاه گرونوبل به عنوان استاد تاریخ از دست داد اما برادر بزرگش که يك باستان شناس مشهور بود او را زیر چتر حمایتش گرفت و ژان فرانسوا جوان توانست به لطف کمک های بی دریغ برادرش به تحقیقات خود ادامه دهد. در سال 1798 میلادی ، دانشمندانی که همراه ناپلئون به مصر رفته بود و در دلتای نیل در ناحیه ای به نام روزت موفق به کشف يك لوح سنگی از جنس بازالت سیاه رنگ شدند که بر سطح آن متنی توسط راهبان شهر ممفیس در دوران سلطنت بطلمیوس پنجم از سلسله فراعنه مصر حک شده بود.

این متن به 3 خط یونانی قدیم ، دموتیک يك خط مصری جدیدتر و هیروگلیف خط مقدس مصریان باستان توسط راهبان ممفیس نوشته شده بود.

این لوح با ارزش خیلی زود توسط دریاسالار هوراشیو نلسون انگلیسی که در آن زمان با فرانسوی ها می جنگید از آنها ربوده شد و امروز در بریتیش موزئوم لندن از آن نگهداری می شود.

لوح روزت کنجکاوی بسیاری از دانشمندان از جمله شامپولیون جوان و يك فیزیکدان انگلیسی به نام توماس یانگ که 15 سال از شامپولیون بزرگتر بود را برانگیخته بود.

توماس یانگ به رمز خط دموتیک لوح روزت پی برد و متوجه شد برخی از نشانه های هیروگلیف حاوی اسامی فراعنه است. شامپولیون موفق می شود به نسخه کپی شده از لوح روزت دست پیدا کند و به نوبه خود به مقایسه 3 خط موجود بر سطح لوح می پردازد.

شامپولیون خواندن متن به خط یونانی که برایش آسانتر بود را ترجیح می دهد. به زودی شامپولیون جوان از رقیب بزرگسال خود پیش می افتد که دلیل آن آشنایی اش به فرهنگ مصر باستان و تسلط کامل بر زبان قبطی بود که تا اندازه ای به زبان مصریان باستان نزدیکتر است.

او متوجه می شود در متن هیروگلیف لوح روزت تعداد نشانه ها 3 برابر واژه های متن یونانی لوح است. شامپولیون کشف می کند برخلاف تصور همگان نشانه های هیروگلیف تنها يك خط نوشتاری نیستند بلکه مانند حروف الفبا دارای آوا هستند. شامپولیون دانسته های خود را با يك متن خلاصه شده از يك معبد مصری مقایسه کرده و نام کلئوپاترا را در آن متن تشخیص می دهد.

او در روز 22 سپتامبر سال 1822 میلادی تصاویری را از يك باستان شناس دریافت می کند و با تشخیص نام های رامسس و توتوموزیس در آن تصاویر از صحت کشف خود آگاه می شود. هیجان ناشی از این کشف برای چند روز شامپولیون را از خود بی خود کرده و به حالتی شبیه کما فرو می برد.

سرانجام او پس از 5 روز به خود آمده و در روز 27 دسامبر سال 1822 میلادی خبر کشف راز و رمز خط هیروگلیف را اعلام می کند. این خبر سروصدای زیادی را در محافل علمی آن روزگار ایجاد کرده و شامپولیون به شهرت فراوانی دست می یابد.

ژان فرانسوا شامپولیون ده سال پس از کشف راز خط هیروگلیف در روز 4 مارس سال 1832 میلادی در سن 42 سالگی دارفانی را وداع گفت ، بی آنکه فرصت یابد دستور زبان مصری و فرهنگنامه مصری که به تالیف آنها پرداخته بود را به اتمام برساند.

به این ترتیب ، در روز 27 سپتامبر سال 1822 میلادی ژان فرانسوا شامپولیون ، زبان شناس جوان 32 ساله فرانسوی به راز و رمز خط هیروگلیف مصر باستان پی می برد.

کشف شامپولیون راه را برای مصرشناسان و باستانشناسان می گشاید تا به تاریخ و تمدن مصر باستان و فراعنه پی برده و رازهای این

تمدن غني باستاني را كشف نمايند.

بهرام افتخاري / جام جم